

BRUTTOPRODUKT

Verdiskaping og opptjent bruttoinntekt fra innenlandsk produksjonsaktivitet i en næring eller sektor (eller totalt for alle næringer/sektorer), avledet og definert som verdien av ”produksjon” minus verdien av produktinnsats. Bruttoprodukt publiseres i basisverdi, dvs. at produktsubsidier er inkludert, men ikke merverdiavgift eller andre produktskatter (se basisverdi).

I offentlig forvaltning og annen ikke-markedsrettet virksomhet bestemmes bruttoprodukt som sum lønnskostnader, netto produksjonsskatter og kapitalslit.

FRAKOBLING

I et bærekraftperspektiv er det et mål å endre den økonomiske vekstens innhold, slik at miljøbelastningene ikke øker i takt med, eller helst skiller lag med, verdiskapningen (BNP). På grunn av den historisk sett nære sammenheng mellom klimagassutslipp og BNP, har det vært et miljøpolitisk mål i OECD-land i mange år å få til en ”frakopling” mellom vekst i BNP og vekst i miljøbelastning (for eksempel utslipp til luft). Frakoplingen kan være av *relativ* karakter, hvilket vil si at økonomien vokser relativt sett mer enn miljøbelastningen. I de fleste tilfeller er det imidlertid den faktiske endringen i miljøbelastningen man er opptatt av. Dersom denne synker samtidig som økonomien vokser, snakker vi om *absolutt* frakopling.

INTEGRERTE MILJØ- OG ØKONOMIREGNSKAP

Se “Miljøregnskap” for definisjon/forklaring.

MILJØREGNSKAP

I et integrert miljø- og økonomiregnskap er formålet er å sammenstille økonomiske og miljørelaterte størrelser på næringsnivå. Dette gir mulighet for å analysere drivkrefter bak miljøutviklingen samt mulighet for å utlede miljøøkonomiske nøkkeltall.

Miljørelaterte variable som inkluderes i miljøregnskapet er utslipp til luft (klimagassutslipp, forsurende gasser, ozon-forløpere, tungmetaller og partikler). Økonomiske variable som inkluderes i miljøregnskapet er bruttoprodukt og produksjon, målt i faste priser, samt sysselsetting.

Miljøregnskapet følger nasjonalregnskapets definisjon av norsk virksomhet (residensprinsippet) og ikke en geografisk definisjon av norsk område (territorialprinsippet). Utenriks sjøfart og utenriks luftfart er derfor inkludert i miljøregnskapet. Miljøregnskapet følger standard næringsinndelinger, slik at det blir mulig å sammenligne økonomisk aktivitet og miljøpåvirkningene fra næringer og husholdninger.

Det er viktige forskjeller mellom miljøregnskapets utslippstall og nasjonale utslippstall som rapporteres i forbindelse med Kyoto- og Gøteborg-protokollene. De nasjonale utslippstallene (se <http://www.ssb.no/klima/>) som rapporteres til FN er i hovedsak fordelt etter kilde og enkelte hovedsektorer, men følger ikke standard næringsklassifikasjon. Statistikken er basert på en geografisk definisjon av Norge. Utenriks sjøfart og utenriks luftfart er derfor holdt helt utenom tallene, i tråd med internasjonale konvensjoner.

NAMEA

National Account Matrix including Environmental Accounts. Se “Miljøregnskap” for definisjon/forklaring.

NÆRING

Alle lokale bransjeenheter (bedrifter) som utøver samme eller lignende aktivitet, utgjør en næring. Næringsinndelingen i miljøregnskapet er basert på nasjonalregnskapets næringsstandard (SSBs Standard for næringsgruppering SN2002, som bygger på EU-standarden NACE Rev.1.1 (Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes)).

Miljøregnskapet inneholder 44 næringer (pluss husholdningene). Alle typer produksjonsvirksomhet, det vil si markedsrettet virksomhet, produksjon for eget bruk og annen ikke-markedsrettet virksomhet (fordelt på ideelle organisasjoner, statsforvaltning og kommuneforvaltning), er næringsgruppert.

PRODUKSJON

Verdien av varer og tjenester fra innenlandsk produksjonsaktivitet, dvs. fra markedsrettet virksomhet, produksjon for eget bruk og ikke-markedsrettet virksomhet i offentlig forvaltning og i ideelle organisasjoner.

Produksjon av varer og tjenester er ikke det samme som salg av varer og tjenester. Produksjon publiseres i basisverdi, dvs. at produktsubsidier er inkludert, men ikke merverdiavgift eller andre produktskatter (se basisverdi).

I offentlig forvaltning og annen ikke-markedsrettet virksomhet bestemmes produksjon som sum av lønnskostnader, netto produksjonsskatter, kapitalslit og produktinnsats.

SYSSELSATTE NORMALÅRSVERK

Antall normalårsverk er definert som summen av antall heltidsjobber (arbeidsforhold) og deltidsjobber omregnet til heltidsjobber (med andel av fulltidsjobb som vekt).

UTSLIPPSINTENSITET

Utslippsintensitet er et uttrykk for forholdet mellom utslipp og en relevant variabel.

For å uttrykke produksjon eller økonomisk aktivitet er produksjonsvolum eller –mengde relevante variable, som gir mulighet for å analysere utslippseffektivisering eller endring i utslipp knyttet til den økonomiske aktiviteten. I enkelte homogene næringer kan produksjonen uttrykkes i fysiske enheter som da vil variere mellom næringene. For å se på utvikling over tid kan man imidlertid benytte nasjonalregnskapets ”produksjon”-mål i faste priser som da er et uttrykk for endring i produksjonsvolum på tvers av næringer.

Andre relevante variable i effektiviseringsammenheng er innsatsfaktorer i produksjonen. Da utslipp og energibruk henger nært sammen, er utslipp per energiforbruksenhet en mye brukt indikator for utslippsintensitet.

En annen tilnærming er å måle utslippsintensitet ved å se på forholdet mellom utslipp fra en økonomisk aktivitet og de godene som er skapt ved den samme aktiviteten. Både verdiskaping (bruttonasjonalprodukt/BNP) og sysselsetting er relevante variable i denne sammenheng. Utslipp per enhet BNP er en mye brukt bærekraftindikator.

I internasjonale sammenstillinger benyttes vanligvis bruttonasjonalprodukt (eller bruttonasjonalprodukt) eller energiforbruk fordi dette er de mest tilgjengelige dataene.

I SSBs Statistikkbank publiseres to typer utslippsintensiteter, målt hhv. per enhet produksjon i faste priser og per enhet bruttonasjonalprodukt i faste priser. Enheten er da tonn utslipp per million krone (faste 2000-priser). Grunnlagsdataene er imidlertid også tilgjengeliggjort slik at brukeren selv kan beregne andre typer utslippsintensiteter ved behov.

I denne statistikken omfatter ”utslipp” ulike typer utslipp til luft. Intensitetsmål kan imidlertid også omfatte andre typer utslipp (til vann og jord) eller miljøbelastninger (for eksempel avfall, nedbygging av areal eller stråling). Miljøintensiteter kan også uttrykkes med ulike typer ressursbelastning over brøkstrekken. Det er mest utbredt å lage ressursintensiteter for energi, vann og totalt materialforbruk.

UTSLIPPSKOMPONENTER

Utslipp oppgis i 1000 tonn, tonn, kg, mg, tonn CO₂-ekvivalenter, tonn syre-ekvivalenter eller tonn TOFP-utslipp (bakkenær ozon), avhengig av hvilken utslippskomponent som velges. I miljøregnskapet inkluderes følgende utslippskomponenter:

- KLIMAGASSER: Karbondioksid (CO₂), lystgass (N₂O), metan (CH₄), PFKer (perfluorkarboner), HFKe (hydrofluorkarboner) og SF₆ (svovelheksafluorid)
- FORSURENDE GASSER: Nitrogenoksider (NO_x), svoveldioksid (SO₂) og ammoniakk (NH₃)
- GASSER SOM BIDRAR TIL DANNELSE AV BAKKENÆR OZON: Nitrogenoksider (NO_x), NMVOC (flyktige organiske forbindelser unntatt metan), karbonmonoksid (CO) og metan (CH₄)
- TUNGMETALLER: Kadmium (Cd), bly (Pb), arsen (As), kopper (Cu), krom (Kr) og kvikksølv (Hg)
- ANDRE KOMPONENTER: Polysykliske aromatiske hydrokarboner (PAH-4), partikler (PM₁₀ og PM_{2,5}) og dioksiner.

CO₂-EKVIVALENTER

Samlet utslipp av klimagasser beregnes ved å summere utslippene av de enkelte klimagasser omregnet til CO₂-ekvivalenter. Utslipp av klimagasser veies sammen i forhold til deres oppvarmingspotensiale med en såkalt GWP-verdi (Global Warming Potential). GWP-verdien for en gass defineres som den akkumulerte påvirkning på drivhuseffekten fra ett tonn utslipp av gassen sammenlignet med ett tonn utslipp av CO₂ over et spesifisert tidsrom. Ved hjelp av GWP-verdiene blir utslippene av klimagasser veid sammen til CO₂-ekvivalenter. GWP-verdiene for de ulike gassene er:

- Karbondioksid (CO₂) * 1
- Metan (CH₄) * 21
- Lystgass (N₂O) * 310
- Hydrofluorkarboner (HFKe) blir i miljøregnskapet oppgitt i CO₂-ekvivalenter.
- Perfluorkarboner (PFKe) blir i miljøregnskapet oppgitt i CO₂-ekvivalenter.
- Svovelheksafluorid (SF₆) blir i miljøregnskapet oppgitt i CO₂-ekvivalenter.

SYREEKVIVALENTER

Samlet utslipp av forsurende gasser beregnes ved å summere utslippene av de enkelte gasser gitt i syreekvivalenter. Utslipp av forsurende gasser veies sammen i forhold til deres forsurende effekt. Følgende faktorer blir brukt for å regne de forsurende gassene om til syreekvivalenter (Potential Acid Equivalents):

- Nitrogenoksider (NO_x) * 0,022
- Svoveldioksid (SO₂) * 0,031
- Ammoniakk (NH₃) * 0,059

NMVOC-EKVIVALENTER

Samlet utslipp av komponenter som medfører danning av bakkenær ozon beregnes ved å summere de ulike utslippene gitt i NMVOC-ekvivalenter (måleenhet for flyktige organiske forbindelser unntatt metan). Følgende faktorer blir brukt i omregning til NMVOC-ekvivalenter:

- NMVOC (flyktige organiske forbindelser unntatt metan) * 1
- Nitrogenoksider (NO_x) * 1,22
- Karbonmonoksid (CO) * 0,11
- Metan (CH₄) * 0,014